

Fyrilestur, hildin á Føroya Fólkaháskúla, hósdagin 23. november 1989:

Kritikkur av verandi sølupolitikki og alternativ

**Fiski-
vinnan
á einum
vegamóti**

Ein vanlig lýsing
av **sølupolitisku**
støðuni innan **fø-
royska fiskauðflut-
ningsvinnu**, **kundi**
t.d. ljóða soleiðis:

Føroysk **utflutningsvinna**
kappast á heimsmarknað-
num við eitt sera, sera stórt
útboð av fiskavørum frá
nógvum londum, bæði smá-
um, men serliga stórum lond-
um.

Heimsútboðið av tilkum
vørum er ómetaliga stórt.
Hvert ár fleiri milliónir tons.

Føroyskur fiskauðflutning-
ur, harafturimóti, liggur í
nøgd hvørt árið um gott
40.000 tons.

Hetta svarar til ein ógvu-
liga litlan part av tí, sum ár-
liga verður umsett. Ein so
litlan part, at hesin í heilum
prosentum neyvan er málbar-
ur.

Hesin, okkara partur, snýr
seg soleiðis einans um nakrar
túsundpartar, alt í alt.

Henda sannroynd hevur
sum avleiðing tvey markant
eyðkenni. Treytað av, hvør-
ar vørur ein virkar úr hesum
litla parti, so er tað annað
hvørt ógvuliga trupult at
gera seg galdandi, ella tað
beint óvugta — tað kann
verða sum at kláa sær í
nakkannum.

Við øðrum orðum, tað er
annaðhvørt himmal ella hel-
viti, hetta at fáast við sølu-
politisk arbeiði her á landi. Við
so litlari nøgd er tað eyðsað
trupult at gera seg galdandi,

Vit prenta her fyri-
lestur, sum John
Smith helt á fiski-
vinnuskeiðnum á
Føroya Háskúla í
farnu viku.

tí at sjálvt smá avvik í fiski-
skapinum hjá teimum stóru
fiskivinnutjóðunum, útgera
mangar ferðir ta nøgd, ið vit
hava at bjóða.

Og tá vit afturat hesum — í
góðsku og vøruslagi annars
— tilsynlatandi kappast við
teir stóru, við einum útboði,
ið er fullkomiliga sama slag
sum teirra, so er eyðsað at
vit hava trupulleikar, og tað
stórar. Okkara prisir eru
teirra prisir, tí fyrri sama
vørutíð, galda somu prisir.
So langt tann størsti partur
urin av føroyskum vørutíð
eru blokkvørur, toska-
blokkur, hýsublokkur, upsa-
blokkur — grønur blokkur,
reyður blokkur o.s.fr.

Tað eru ikki teir stóru mun-
irir í prisi á blokkvør, uttan
tá ið tað kemur til tann
vínaliga, niðara endan, tá
talan verður um sokallaðan
reyðan upsað, sum t.d. í
januar í ár, var farin heilt nið-
ur á uml. 9 kr. pr. exportkg.,
og tá ið tað til hesa vør-
u skulu brukast umleið 3 kg. av
rafiski til eitt utflutningskilo,
so er eyðsað at hvørt fiskað
upsakilo, sum fer í reyðan
blokk, soleiðis einans gevur
uml. 3 kr. fyrri hvørt fiskað
kilo.

Hetta at blokkur, soleiðis
einans er blokkur — óansað
— t.v.s. at talan er um eina
trimmaða ráveru sum
grundarlag til víðari fram-
leiðslu í keyparalondum —
hetta ger at hesin blokkur
skal kappast við tað velduga
útboðið av alheimsblokki og
tað er tí einki loyð at hoyra
fiskasølustjóran, tá hann
skal grundgeva fyrri stagna-
tion og falli í valutagevandi
exportinum, at hann tá plag-
ar at nevna m.a. tað stóra út-
boðið av blokki, gjørt úr
heykfiski ella úr pollocki,
ella, samanumtikið, gjørt úr
sokallaðum «minniverdum»
toskafiski.

Tað eru dekadur síðani fø-
royskar fiskavørur vóru kend-
ar fyrri at vera heimsins
bestu.

Tað er, succesvið við
skeivu flotabyggingini í Fø-
royum, gingið skrátt niður á
bakka, tá talan er um dygd-
ina á okkara vørutíð, og

tað er av hesum vordið sera
trupult at gera seg galdandi.

Í 1984 (ta stúdningsspartur-
in var um 200 mio.), boðaði
fiskasølustjórin frá at
reklamatiónnir vóru eitt 3-
cifra tal í milliónum krónum
— t.v.s. í minsta lagi 100 mill.
kr. — tað árið við øðrum orð-
um, meira enn helvtin av
samláða stúdninginum til
fiskivinnuna.

Alternativíð til alt hetta er
einfalt — og innlýsandi.
Alternativíð er eittans og tað
er bráðneyðugt. Men uttan
ásannan og vilja til broyting-
ar, so er fíggardeyðin í duru-
num. Við ongum uttali til
ásannan, verður eingin skipa
tíllaging og alternativíð fer
tí, sannlíkligt at koma av
sær sjálvum.

Í vøggugávu er okkum til-
lutað heimsins finasta fisk, ið
svimur í heimsins reinasta
umhvøvi.

Leggja vit okkum í fram-
tíðini eftir at vanda okkum
um at taka henda fisk á ein
tílikan hátt at vit gerast ferir
at flyta út henda fina fisk við
sinum upprunaeginleikum, í
at kalla, óskerðum líki — í
byrjanini t.d. sum 5-punds —
dinner-cut, ella líkandi vøru
og nakað sum fesk — tá
verður ikki tørvur á einum
útutvendum, sølupolitiskum
virkssemi.

Keypararnir høvdu staðið í
kø eftir at tryggjað sær hetta
friska og fesk — litla, men
sera eksklusiva útboð. Pris-
urin hevði tá meira gjørt eitt
føroyskt mál og ynski, heldur
enn eitt alheims dekrét.

Komin hertil í hesum fyri-
lestri, er niðurstaðan henda:
Sum er, við tí slagnum av
útboði, ið vit hava í dag, so
tørvur okkum ikki einans ein
sølupolitikk, nei, okkum
tørvur sannar virtuozar —
sølufolk við kunnleika til
nakað meira enn vanligan
handil við fiskavørum og
spurningurin næsti er so hes-
in:

«hava vit tílikar, sum á
heimsmarknaðinum klara at
gera seg galdandi við einum
litlum útboði av vørum av
nágreniliga sama, vínaliga
slagi, sum tað fleiri millióna
stóra heimsútboði, ið sjálv-

andi til einhverja tíð vil stýra
prisgongdini — um vit vilja
tað so ella ikki vilja tað so

Føroysk flakavirkisvinna
hevur árliga eina samlaða
inntøku, stóra um 1.400 mill-
iónir krónur/ár, fyrri neyðini.
Henda inntøka fellur í tveim-
um partum. Valutagevandi
søluinntøka um 900 mio.
kr./ár. Stúdningur / nú kalla
afturbering um 500 mio.
kr./ár.

Ialt 1.400 mio. kr. í 1988
tølum.

Tað er ikki neyðugt við
nøkrum ávtum sølupolitikki,
tá ið tað kemur til spurningin
um stúdningsspartin til fø-
roysku utflutningsvinnuna.
Ein kann freistast til at siga,
at tað ringasta, ið henda
kann innan føroyskt utflut-
ningsvirkssemi, vildi verið eitt
flakavirki, um tað knappiga
for at geva stórt yvirskot.

Hendir tann ólúka, at vit
fáa eitt flakavirki, ið gevur
vinning, so vil verða náttur-
ligt at spyrja hvi so hini øll
ikkí eisini geva vinning, og
verða tílíkir spurningar bor-
nir fram, tekur seg upp vand-
in fyrri at grundarlagið undir
tí partinum av inntøkum,
ið flakavirkini hava fyrri neyð-
ini — hesin parturin, ið nu
verður kallaður afturbering,
at hesin parturin byrjar at
rilla.

Tað er ikki neyðugt — sum
sagt — við ávisum sølupoli-
tikki, tá tað kemur til aftur-
beringarinntøkurnar. Tað er
ikkí neyðugt at fara til útínd,
tað er neyvan neyðugt at
reisa seg úr stolum.

Hesar inntøkurnar eru
vørðnar ein renur politiskur
spurningur — ein maktpoli-
tiskur spurningur.

Hugleiðing

Eina letu skal verða hugleitt
um eitt hugsað utflutnings-
virkssemi, tess sølupolitikk og
sølupolitisku møguleikar.

Í einum vanligum felags-
skapi velur ella setir nevndin
ein stjóra — vanligt er so-
leiðis at stjórin røkir tann

